

Advies aan het college

Opsteller

Staal, Jelmer

Portefeuillehouder

Gerrie Rozema

Vergadering van

College d.d. 13 feb 2024

Kenmerk

Z.24.424576 / D.24.1739180

Vertrouwelijkheid

Openbaar

Onderwerp

Huisvesting statushouders: Pilot voor huisvesting grote gezinnen statushouders en raadsbrief stand van zaken

Onderwerp

Huisvesting statushouders: proef voor huisvesting grote gezinnen en raadsbrief stand van zaken

Voorgesteld besluit

1. Een proef te starten, namelijk de huisvesting van één groot gezin statushouders binnen de particuliere huursector.
2. Hierbij de woonkostentoeslag vanuit de bijzondere bijstand in te zetten.
3. De proef binnen zes maanden te evalueren op gewenst effect, financiële haalbaarheid en toekomstperspectief.
4. De ambtelijke organisatie opdracht te geven meer alternatieven nader te onderzoeken.
5. De informerende brief aan de raad vast te stellen.

Definitief besluit**Inleiding**

Gemeenten hebben een wettelijke verplichting om statushouders (asielzoekers met een verblijfsvergunning) te huisvesten. Het wordt een steeds grotere uitdaging deze taakstelling te halen. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de aanzienlijke verhoging van de taakstelling sinds 2023 en het feit dat er steeds meer grote gezinnen aan ons worden gekoppeld.

Het jaar 2023 hebben we afgesloten met een achterstand van 15 personen. We lopen hiermee het risico verder te stijgen op de zogenoemde 'interventieladder'. Via die ladder kan in zes stappen tot indeplaatsstelling van de provincie gekomen worden. We staan intussen op trede 2, hetgeen betekent dat de achterstand niet verder mag oplopen. Stijgen we door naar trede 3, dan komen we onder verscherpt

toezicht te staan en zal bestuurlijk overleg met de provincie plaatsvinden.

Statushouders werden tot nu toe vrijwel altijd gehuisvest in sociale huurwoningen. De woningcorporaties hebben echter aangegeven dit niet meer alleen te kunnen. De ambtelijke organisatie heeft daarom alternatieven in beeld gebracht. Met de inzet van alternatieven is de kans groter dat de taakstelling dit jaar wél gehaald wordt, waarmee voldaan wordt aan de wettelijke én morele verplichting om statushouders (snel) te huisvesten.

Het op dit moment meest kansrijke alternatief voor de huidige werkwijze is het huisvesten van statushouders in de particuliere (in plaats van sociale) huursector. Daarom wordt voorgesteld om hiermee een proef uit te voeren. De proef betreft de huisvesting van één gezin statushouders in een particuliere huurwoning, waarbij de gemeente een deel van de kosten vergoed met de woonkostentoeslag vanuit de bijzondere bijstand, zolang dit nodig is. De kosten kunnen (naar verwachting) circa 8 jaar gedekt worden met middelen van het COA. De proef wordt binnen een half jaar geëvalueerd op gewenst effect, financiële haalbaarheid en toekomstperspectief.

Voor de proef hebben we een gezin op het oog dat momenteel is gehuisvest in een woning van de protestante kerk, maar die woning per 1 april 2024 moet verlaten. Mocht voor dit gezin in de tussentijd een andere oplossing worden gevonden, dan zal de pilot voor een ander gezin worden ingezet dat aan onze gemeente is gekoppeld.

Beoogd effect

Het behalen van de taakstelling in 2024 en volgende jaren.

Bijkomende effecten zijn:

- 1) een groot gezin te helpen aan huisvesting;
- 2) ervaring op te doen met huisvesting buiten de woningcorporaties om;
- 3) het versterken van de relatie met de woningcorporaties. Dit wordt nader toegelicht bij 'argumenten'.

Argumenten

1.1 Er is weinig ervaring met deze oplossing

Tot nu toe is het in de meeste gemeenten de praktijk dat woningcorporaties statushouders huisvesten. Deze gang van zaken was meestal ook afdoende. In Nederland is weinig ervaring met het huisvesten van statushouders in de particuliere huursector. Daarom wordt voorgesteld om dit eerst voor één gezin als proef uit te voeren. Om een geschikte woning te vinden zullen we partijen baderen waar we vaker contact mee hebben en waarvan we weten dat het betrouwbare verhuurders betreft.

1.2 Grote gezinnen zijn lastig te huisvesten en hebben een grote impact op de taakstelling

Van de woningcorporaties krijgen wij vrijwel geen geschikt aanbod om grote gezinnen te huisvesten. Hierdoor loopt de wachttijd voor deze gezinnen aanzienlijk op. Sommige van de aan ons gekoppelde gezinnen (of hun referent – degene die vooruit is gereisd) wachten op moment van schrijven al meer dan een jaar op een woning. Dat, terwijl gemeenten statushouders binnen 10 weken na koppeling zouden moeten huisvesten. Daarbij is het goed te realiseren dat de totale wachttijd vaak al veel langer is, omdat het gezin of de referent al langer in het azc verblijft. Grote gezinnen bestaan uit 7 of meer personen. Het huisvesten van zo'n groot gezin heeft een grote, positieve invloed op de taakstelling.

1.3 Dit helpt in de relatie met de woningcorporaties en kan zorgen voor betere spreiding

De woningcorporaties hebben aangegeven de huisvesting van statushouders niet meer alleen aan te kunnen. Bovendien komen er amper woningen vrij die geschikt zijn om de grote gezinnen te huisvesten. In de prestatieafspraken van 2023 is dan ook opgenomen dat de gemeente op zoek gaat naar alternatieven voor huisvesting. Dit besluit helpt daarbij.

Daar komt bij dat er veel vraagdruk is bij sociale huurwoningen (tot zes jaar in de gemeente Heerenveen) en het zijn vaak dezelfde buurten waar statushouders terecht komen. Bij particuliere huurwoningen is

minder vraagdruk dan bij sociale huur en deze bevinden zich vaker in meer welvarende buurten. Door ook gebruik te maken van de particuliere huursector, kunnen statushouders beter gespreid worden over gemeente Heerenveen.

2.1 Een huurwoning in de particuliere sector heeft een hogere huurprijs dan een sociale huurwoning

De meeste statushouders ontvangen bij huisvesting eerst nog een bijstandsuitkering. Dit is onvoldoende om een commerciële huurprijs mee te kunnen voldoen. Een oplossing daarvoor is het verschil te overbruggen met de woonkostentoeslag uit de participatiewet. De woonkostentoeslag is opgenomen in de beleidsregels bijzondere bijstand en wordt vaker ingezet, maar nog niet voor deze doelgroep. Als het inkomen van het gezin is gestegen vanwege bijvoorbeeld inkomsten uit arbeid, kan de woonkostentoeslag weer worden beëindigd.

Deze proef heeft geen nadelige effecten voor andere posten in de bijzondere bijstand, het levert vanzelfsprekend wel hogere kosten op.

2.2 De kosten kunnen gecompenseerd worden met de hotel- en accommodatieregeling van het COA

Als een gemeente nog geen definitieve huisvesting heeft voor statushouders die nog onder de verantwoordelijkheid van het COA vallen, maar ze wel alvast de kans wil geven om in te burgeren en hun leven in de gemeente op te bouwen, kan de gemeente deze mensen eerst in een tijdelijke locatie opvangen. De gemeente kan hiervoor geld van het COA krijgen vanuit de hotel- en accommodatieregeling (HAR). Het gaat hierbij om minstens € 9.280 per statushouder.

Na een vraag van de gemeente heeft het COA aangegeven dat het tijdelijke verblijf van het beoogde gezin omgezet kan worden in een HAR-verblijf, waarbij de gemeente een vergoeding van € 9.280 per persoon ontvangt. Het idee is dat het gezin vervolgens uiterlijk 1 april 2024 doorstroomt naar een commerciële huurwoning. Het geld dat dan over is, kan gebruikt worden om de woonkostentoeslag mee te dekken.

2.3 Dit kan een stok achter deur zijn om te verhuizen als de toeslag niet meer nodig is

Woonkostentoeslag wordt alleen ingezet zolang het noodzakelijk is. Als het gezin kleiner wordt, bijvoorbeeld doordat oudere kinderen zelfstandig gaan wonen, is de grotere woning niet meer nodig. Het vooruitzicht dat de bewoners dan de woonkostentoeslag gaan verliezen, kan een extra stimulans zijn op zoek te gaan naar andere woonruimte. Daardoor komt de woning weer vrij voor een ander groot gezin. Of wellicht is de woning niet meer nodig, als de instroom van deze groep is gedaald.

3.1 Mogelijk kan deze oplossing vaker worden ingezet

Op moment van schrijven van dit voorstel zijn zes grote gezinnen aan ons gekoppeld, bestaande uit zeven of meer personen. Ook voor deze gezinnen is de kans klein een woning te vinden in de sociale huursector. Mocht de pilot succesvol blijken, dan volgt een voorstel over de inzet van deze oplossing voor andere grote gezinnen.

4.1 Het ligt in de verwachting dat er meer alternatieven nodig zijn voor grote gezinnen

De taakstelling blijft de komende perioden vermoedelijk aanzienlijk hoger dan in 2022 en eerdere jaren. Bovendien verwacht het COA dat er meer grote gezinnen naar Nederland komen. Het is daarom van belang dat we meer oplossingsrichtingen onderzoeken voor de huisvesting van deze gezinnen.

5.1 Het past bij de actieve informatieplicht van het college om de gemeenteraad te informeren

Risico's of kanttekeningen

1.1 Er zijn meer doelgroepen

Wat de gemeente doet voor statushouders, doet ze (nog) niet voor andere doelgroepen. Hiervoor is een aantal argumenten te benoemen. Binnen het huidige woonbeleid heeft de gemeente statushouders namelijk als enige doelgroep beschreven waarvoor urgentie geldt. En vanuit de wettelijk verplichte

taakstelling voor statushouders willen we in blijven zetten op het realiseren van de taakstelling. Daarnaast is de verwachting dat deze doelgroep in de nog op te stellen urgentieverordening wordt opgenomen, die momenteel op provinciaal niveau wordt uitgewerkt.

Dit is bovendien vanuit moreel oogpunt gewenst. Deze doelgroep mist een sociaal vangnet. En zolang zij in het azc verblijven, staat hun leven min of meer in de wachtstand. Snelle huisvesting draagt bij aan snelle integratie, waar zowel de statushouder als de maatschappij bij is gebaat.

Daarnaast creëert doorstroom van statushouders plek in de azc's voor asielzoekers die nu in Ter Apel op de grond moeten slapen of in de crisisnoodopvang moeten verblijven.

2.1 Het inzetten van de woonkostentoeslag kost geld

Het inzetten van de woonkostentoeslag kost geld. Bovendien kunnen de mensen na de pilot niet hun huis uit worden gezet, het is voor een langere periode.

Onze kosten hangen met name af van de hoogte van de huur van de woning. Naar verwachting gaat het om circa € 7.500 per jaar per woning. Deze kosten kunnen we circa 8 jaar (o.a. afhankelijk van de hoogte van de huur en gezinsgrootte) dekken met geld van de hotel- en accommodatieregeling (HAR) van het COA (zie kanttekening 2.2).

Mogelijk is de inzet van de woonkostentoeslag niet nodig voor de hele periode. Uit onderzoek over heel Nederland blijkt namelijk dat vijf jaar na huisvesting ongeveer de helft van de statushouders werkt, en na acht jaar bijna tachtig procent. Afhankelijk van de hoogte van het inkomen, is de toeslag in dat geval mogelijk niet meer nodig.

2.2 De structurele financiële impact kan incidenteel gedekt worden

De verwachte kosten als gevolg van de inzet van de woonkostentoeslag bedraagt structureel € 7.500 per jaar en komt ten laste van het budget bijzondere bijstand. De afgelopen jaren was het beschikbare budget niet toereikend en was er sprake van een tekort waardoor de structurele dekking in de begroting ontbreekt. Op basis van de verwachte samenstelling van het gezin verwachten wij echter een incidentele baat van circa € 60.000 door middel van de HAR. Het voorgaande heeft een negatieve impact op het begrotingssaldo 2025-2027.

2.3 Deze oplossing levert uitvoeringsvraagstukken op

Het adviesteam MO (kwaliteit) heeft aandachtspunten meegegeven voor de juridische haalbaarheid, uitvoerbaarheid en effecten van de inzet van de woonkostentoeslag. Deze punten moeten nader onderzocht worden. Bovendien moeten nadere afspraken gemaakt worden over de huur van de woning. Worden wij huurder, besteden we het uit, of huurt het gezin? Waar het nodig is wordt een aanvullend collegebesluit voorgelegd.

Communicatie

Afgestemd met adviseur communicatie: Richtsje Stornebrink

Financiën

Afgestemd met adviseur financiën: Cor Tiemersma en Margriet Grobbe-Wielens

Financiële impact beslispunt 1:

1. Het budget bijzondere bijstand structureel met € 7.500 te verhogen en dit ten laste te brengen van het begrotingssaldo 2024-2027. Voor de jaren 2026 en 2027 is er sprake van een negatief begrotingssaldo waardoor het saldo verder verslechterd.
2. De incidentele baat als gevolg van de toekenning van de HAR van circa € 60.000 incidenteel in de begroting 2024 te verwerken. Op basis van de gerealiseerde uitgaven in

voorgaande jaren is de kans groot dat het huidige budget, ook met toevoeging van het budget voor de woonkostentoeslag, niet toereikend is. Deze incidentele inkomst kan dit tekort dempen.

3. In de eerstvolgende tussenrapportage het voorgaande te verwerken en de gewijzigde begroting door de raad te laten formaliseren.

Financiële impact beslispoint 2: zie impact onder beslispoint 1

Financiële impact beslispoint 3-5: geen

Afstemming met andere afdelingen en/of griffie

(De voorbereiding van) dit collegeadvies is een coproductie van een aantal collega's binnen het programma *'Een thuis voor iedereen'* voortvloeiend uit het hoofdlijnenakkoord.

RO: Janneke Japenga, Jan Westrik

MO: Else van der Werf, Lennert Marinus

IBOR: Steven Nijsingh

Programma *'Een thuis voor iedereen'*: Jelmer Staal

Bijlagen

Raadsbrief 'stand van zaken taakstelling huisvesting statushouders'